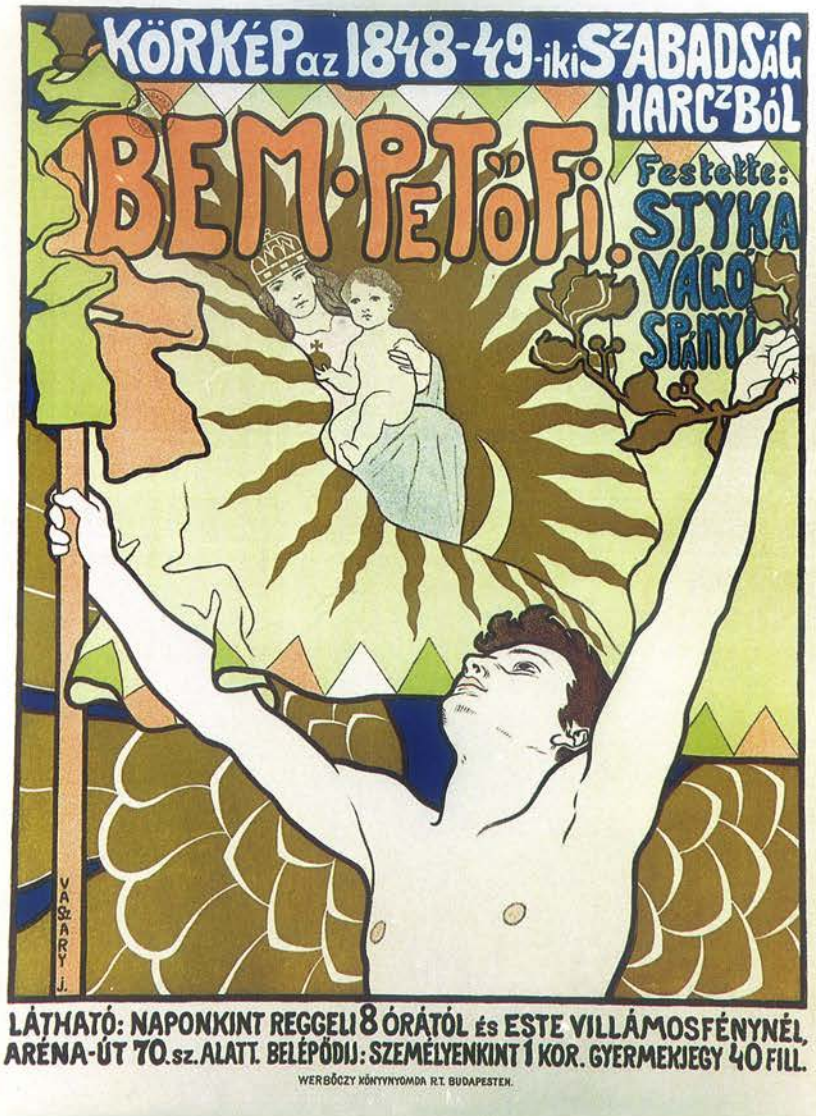

Z Denver do Tarnowa

cenny nabytek Muzeum Okręgowego w Tarnowie

Szczególne miejsce w zbiorach Muzeum Okręgowego w Tarnowie zajmują fragmenty *Panoramy Siedmiogrodzkiej*, występującej pod nazwą *Bem w Siedmiogrodzie*, *Bem i Petöfi*, *Bem pod Sybinem*. Muzeum to, jako jedyne w Polsce, podjęło się zadania odszukania i zdobycia do zbiorów jak największej liczby rozproszonych i zagubionych fragmentów historycznego dzieła. W efekcie intensywnych zabiegów, w czasie siedemnastoletnich poszukiwań, udało się zlokalizować 26 fragmentów monumentalnego obrazu, z których 11 znajduje się w zbiorach muzeum, 10 jest jego własnością, a jedenasty pozyskano na zasadzie depozytu.

▲ Plakat wydany z okazji odsłonięcia „Panoramy Siedmiogrodzkiej” w Budapeszcie, marzec 1898 r. Fot J. Pięciak

Jakkolwiek odnalezione wycinki stanowią zaledwie 1/4 całości, istnieje nadzieja na odnalezienie pozostałych, jako że wciąż pojawiają się nowe, dotąd nieznanne fragmenty, o czym świadczy kolejny, ostatnio zlokalizowany, który prezentowany był w Domu Akcyjnym „OSTOYA” w Warszawie i na aukcji 21.04. br.

Niedawno zbiory tamowskiego muzeum zostały wzbogacone poprzez zakup oryginalnego plakatu, wydanego w Budapeszcie w 1898 r. z okazji eksponowania tam *Panoramy Siedmiogrodzkiej*.

Pisaliśmy już na łamach tego pisma o *Panoramie*, że została zrealizowana przez zespół polskich i węgierskich artystów pod kierunkiem J. Styki, na zamówienie Węgrów, którzy pragnęli monumentalnym obrazem uczcić 50-lecie powstania w okresie Wiosny Ludów. Stąd też obchody węgierskiej Wiosny Ludów zostały zainaugurowane prezentacją *Panoramy*, na której w głównej scenie występował naczelny wódz armii siedmiogrodzkiej, polski generał Józef Bem. Wyeksponowano ją w Budapeszcie, w jednym z pawilonów na terenie parku Varosliget.

Z tego okresu pochodzi pozyskany do zbiorów tamowskiego muzeum plakat informujący o tym wydarzeniu. Został on zaoferowany drogą internetową muzealnej placówce przez pewne małżeństwo zamieszkałe w Stanach Zjednoczonych, w Denver (stan Colorado). Otóż właściciele plakatu znaleźli na stronach internetowych wzmiankę o publikacji na temat *Panoramy Siedmiogrodzkiej*, wydanej przez Muzeum Okręgowe w Tamowie. Skontaktowali się niezwłocznie, prosząc o wydawnictwo, po czym przysłano im zdjęcie plakatu wydane-

go z okazji odsłonięcia tej panoramy proponując jego sprzedaż. Według informacji właściciele plakat ten został zakupiony od p. Wandy Styki, synowej Jana Styki.

W ten sposób muzeum znalazło się w posiadaniu cennego plakatu, tematycznie związanego z gromadzoną kolekcją wycinków panoramy, tym bardziej cennego, że dotąd nieznanego. Dziwne, że nie trafiliśmy na ślad tego plakatu na terenie Węgier, gdzie przeprowadzaliśmy kwerendy związane z poszukiwaniem fragmentów historycznego dzieła. Temat *Panoramy* prezentowany był także w węgierskich muzeach (Budapeszt, Szolnok, Szeged), gdzie tamowskie muzeum organizowało wystawy odnalezionych fragmentów monumentalnego obrazu.

Obecność oryginalnego plakatu w Stanach Zjednoczonych nie jest przypadkowa, tam wyemigrowała i osiadła na stałe rodzina głównego odtwórcy *Panoramy Siedmiogrodzkiej* – Jana Styki, wywożąc z sobą cenne pamiątki związane z jego twórczością. Archiwum po Janie Styce wywiozła z Paryża do Nowego Jorku jego synowa Wanda, żona Adama. Tam między innymi musiał znajdować się plakat *Panorama Bem-Petőfi*, który nabył od Wandy Styki Stanley Cuba, działający w Nowym Jorku w fundacji kościuszkowskiej. Po latach, mieszkając już w Denver, Stanley Cuba wraz z małżonką zdecydował się sprzedać ten obiekt tamowskiemu muzeum, zainteresowanemu kompletowaniem *Panoramy Siedmiogrodzkiej*.

W archiwum po Janie Styce, wywiezionym do Nowego Jorku, znajdowało się więcej

►
Węgierscy
honvedzi
atakują
rosyjską
piechotę
– zakup
2000 r.
Fot. R.
Moździerz

cennych materiałów dotyczących tej panoramy nazywanej na Węgrzech, jak informuje plakat *Panorama Bem-Petőfi*. W 1992 r. Andrzej Styka (wnuk artysty), zamieszkały w Stanach Zjednoczonych przekazał do zbiorów Muzeum Narodowego we Wrocławiu ołówkowe szkice dotyczące omawianej panoramy. W Nowym Jorku pod koniec lat osiemdziesiątych prezentowany był na aukcji jeden z wycinków monumentalnego dzieła. Niewykluczone, że w Stanach Zjednoczonych znajduje się więcej części interesującego nas panoramowego obrazu. J. Vaszary

Węgierski plakat Bem-Petőfi zaprojektował znany węgierski artysta w modnym wówczas stylu secesyjnym, w 1898 r. Swą symboliczną treścią nawiązuje do tematu panoramy, tj. węgierskich walk o niepodległość w okresie Wiosny Ludów 1848–1849 r.

Przedstawiona na plakacie naga półpostać skrzydlatego, kasztanowłosego Geniusza Wolności, wznosi w wyciągniętych rękach historyczny sztandar węgierskich honvedów z okresu walk wolnościowych 1848–49 oraz gałązkę wawrzynu.

◄ *Szturm szeklerów na most nad potokiem Krumm*
– zakup 1999 r.
Fot J. Pięciak

Na sztandarze tym widnieje, typowa dla honvedzkich sztandarów tego okresu, patronka Węgier, tronująca matka Boża z dzieciątkiem i półksiężycem pod stopami, siedząca na tle złotej promienistej mandroli. Bordiura sztandaru to ciąg ostrych zębów w narodowych barwach węgierskich: czerwonej, białej, zielonej. Wzdłuż drzewca spływają wstęgi czerwona i zielona.

Gałązka wawrzynu, chyba nieprzypadkowo, ujmuje trzy nazwiska artystów malarzy, twórców panoramy *STYKA, VAGÓ, SPANYI*. W górnej części plakatu, w treści informacyjnej wybija się czerwony napis *BEM-PETŐFI*, powyżej na granatowym tle białe litery napisu *KÖRKEP AZ 1848–49-ik SZABADSÁG HARCIBÓL*, co znaczy *Panorama z okresu Walk Wolnościowych roku 1848–49*.

Sygnatura autora plakatu *VASZARY J* jest tradycyjnie skromna, schowana z boku, pionowo na drzewcu sztandaru. Istotne szczegóły formalne, dotyczące adresu wystawy, godzin otwarcia oraz cen biletów dla dorosłych i dzieci, umieszczono na dolnym marginesie plakatu. Uwagę zwraca niecodziennie brzmiąca dzisiaj informacja, mająca podnieść atrakcyjność wystawy *Udostępniona dla zwiedzających – codziennie od 8 rano i wieczorem przy świetle elektrycznym*, które wówczas było wydarzeniem. Poniżej, drobnym drukiem, adres budapesteskiej drukarni. ♦

Literatura:
Zaszlók, zaszlósszalagok (Sztandary, wstęgi flagowe)
[w:] *Fényesebb a lancnál a kard...* Hadtörténeli Muzeum Budapeszt 1998.

